

نقش پلیس در پیشگیری از جرائم کودکان و نوجوانان با تاکید بر تعامل و مشارکت

حسین غلامی^۱، حسنعلی موذنزادگان^۲، مسلم جمشیدی^۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۶/۰۱ تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۷/۲۸

چکیده

زمینه و هدف: در بحث پیشگیری و مقابله با جرائم، نیروی انتظامی همیشه به عنوان یکی از سازمان‌های محوری و تأثیرگذار مطرح است. با عنایت به نوع وظایفی که در قوانین، به خصوص قانون نیروی انتظامی، برای این سازمان تعریف شده است، یکی از نهادهای مهم در راستای هدایت و پیشگیری به حساب می‌آید. به همین منظور باید پیش‌بینی‌ها و اقدامات لازم در پیشگیری از وقوع جرائم، به خصوص جرائم اطفال و نوجوانان را به عمل آورد. این پژوهش با هدف بررسی نقش پلیس در پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان، با تاکید بر تعامل و مشارکت با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده، با طرح یک فرضیه، صورت گرفت.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل خبرگان و صاحب‌نظران حاضر در پلیس پیشگیری نیروی انتظامی، اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، اساتید آموزش و پرورش، مدیران، کارشناسان، مدیران و قضات ویژه کودکان؛ معلمان و مربیان مدارس و اولیاء دانش‌آموزان دارای سابقه ارتکاب جرم، به تعداد ۱۱۴۶ نفر و حجم نمونه به تعداد ۴۰۰ نفر با شیوه نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌ای انتخاب شدند. پس از اطمینان از روایی و پایایی پرسش‌نامه، داده‌های جمع‌آوری شده به دو صورت توصیفی و استنباطی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت که در نهایت فرضیه پژوهش تأیید شد.

یافته‌ها و نتایج: یافته‌ها نشان می‌دهد میزان تعامل و مشارکت پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها، تأثیر معناداری بر پیشگیری از وقوع جرم توسط کودکان و نوجوانان دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که این تعامل و مشارکت، می‌تواند تأثیر مثبتی در پیشبرد اقدامات پیشگیرانه از وقوع جرائم کودکان و نوجوانان داشته باشد. بر این اساس پلیس باید در وظایف و روش‌های خود تحول ایجاد کند و از تعامل و همکاری مشارکت‌جویانه با جامعه و کودکان و نوجوانان استفاده کند، در این صورت نه تنها جامعه شاهد تحولی نوین در عرصه کارکردهای پلیس می‌شود بلکه پلیس، خود یکی از اجزای موثر پیشگیری از وقوع جرم توسط کودکان و نوجوانان به‌شمار خواهد رفت و نقش قابل ملاحظه‌ای را در روند پیشگیری از جرم توسط کودکان و نوجوانان ایفا خواهد کرد.

کلیدواژه‌ها

پلیس، جرائم، کودکان و نوجوانان، پیشگیری، تعامل، مشارکت.

۱- دانشیار حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی. تهران. ایران. رایانامه: Gholami1970@yahoo.com

۲- دانشیار حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی. تهران. ایران. رایانامه: Moazenzadegan@gmail.com

۳- دانشجوی دکتری رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی. (نویسنده مسئول). تهران. ایران. رایانامه:

مقدمه

اطفال و نوجوانان سرمایه‌های مهم یک جامعه هستند و سلامت روح و جسم آن‌ها تضمین‌کننده سلامت آینده جامعه است، به‌خصوص در جامعه‌ای که تعداد چشمگیری از جمعیت را این قشر تشکیل می‌دهد، خودبه‌خود اهمیت آن را نشان می‌دهد. در ایران بیش از ۲۰/۱ درصد جمعیت زیر ۱۸ سال هستند (نیازخانی، ۱۳۹۰، ص ۴۶)، و همین امر اهمیت و ضرورت توجه به این قشر را بیشتر می‌کند. یکی از مسائل پیچیده و ناراحت‌کننده جهان امروز که توجه بسیاری از محققان، جامعه‌شناسان، جرم‌شناسان، روان‌شناسان و متخصصان امر را به خود معطوف داشته، موضوع متهمان کم سن و سال و یا به اصطلاح «اطفال و نوجوانان بزهکار» است که روزه‌روز گسترش بیشتری می‌یابد (شامبیاتی، ۱۳۹۵، ص ۱۳). آمارهای منتشره از گزارش‌های جهانی سازمان ملل متحد نشان می‌دهد که باوجود بهبود وضع زندگی و معیشتی و ازدیاد سریع مؤسسه‌های خدماتی، جرائم ارتكابی اطفال و نوجوانان با سرعت و آهنگ بیشتری افزایش می‌یابد (شامبیاتی، ۱۳۹۵، ص ۱۳). ارتكاب جرائم توسط اطفال هرچند از بُعد کمی و کیفی مانند جرائم بزرگسالان خطرناک نباشد، ولی توجه به این نکته که در صورت بی‌توجهی، کودکان ناسازگار و بزهکار مبتدی امروز، تبهکاران حرفه‌ای فردا خواهند بود و نوعی خطر قریب‌الوقوع به حساب می‌آیند؛ بنابراین جامعه باید از این نوجوانان مواظبت کرده و با تمام امکانات سعی در از بین بردن زمینه‌های انحراف و ناسازگاری آن‌ها داشته باشد.

پلیس با توجه به رسالتی که از سوی قانون در قالب ضابط بودن برعهده دارد، باید اقدامات و تمهیدات خاصی برای مواجهه با این خطرات اندیشیده و خود را در امر پیشگیری که تأثیر بسزایی در تحقق امنیت دارا است، غنی کند و در این راستا اقدامات و برنامه‌های لازم و همچنین زیرساخت‌ها و اهداف و برنامه‌های آن را طرح‌ریزی و

اجرا کند؛ زیرا کودکان امروز جوانان فردا و بزرگسالان آتی جوامع هستند و اگر اقدامات لازم و اساسی در این برهه از زمان در راستای پیشگیری از آنان صورت نگیرد، این مشکلات برای مدت‌های طولانی در جوامع وجود خواهد داشت. با عنایت به موارد مطرح شده، توجه پلیس به این قشر خاص از جامعه و اقدامات پیشگیرانه از وقوع جرائم توسط آنان، یک ضرورت محسوب می‌شود. بحث پیشگیری از جرم کودکان و نوجوانان یکی از مباحث بسیار مهم جوامع امروزی است؛ وقوع جرائم توسط کودکان و نوجوانان در دهه‌های اخیر با افزایش فراوانی مواجه بوده است، به همین منظور پلیس باید برای بالابردن توان علمی و تجهیزاتی خود برای مقابله با این پدیده شوم در جامعه، اقدامات جدیدی با هدف تغییر رویکرد و عملکرد خود در پیشگیری از ارتکاب جرم توسط کودکان و نوجوانان اعمال کند. پلیس در کنار شیوه‌های قدیمی در عین رفتار قاطع و سریع، با رویکردهای نوین و مشارکت‌مداری، می‌تواند در راهبرد پیشگیری از جرم به صورت مستقیم و غیرمستقیم شرکت کرده و نقش مهمی ایفا کند. مثلاً: ایجاد تعامل نزدیک و صمیمی بین نسل نوجوان با پلیس در عرصه‌های مختلف اجتماع، در کنار مشارکت و تعامل ایشان با سایر نهادهای دولتی و غیردولتی، ابزاری کارآمد برای دست‌اندرکاران تأمین نظم، امنیت و عدالت در جامعه خواهد بود (عباسی، ۱۳۹۴، ص ۹۴).

مبانی نظری

تعامل و مشارکت، از ابتدای مدنیت انسان، در هزاران رویداد بین مردم اتفاق می‌افتد و جزئی از زندگی روزمره مردم و عناصر زیست اجتماعی آنها است. در بین سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی این امر به دوران معاصر برمی‌گردد که می‌توان از آن به عصر مشارکت و تعامل یاد کرد. در همین دوران کوتاه، تعامل و مشارکت، تبدیل به بنیادی‌ترین واحد شکل‌گیری و یا رشد سازمان‌ها شده است. تعامل و همکاری برآیند استقلال و اختیار نهادها است و تنها زمانی که آنها استقلال یکدیگر را محترم بشمارند و

در پیوند با یکدیگر کار کنند، یک همکاری هدفمند مبتنی بر تعامل به وجود می‌آید. بنابراین دستگاه‌های اجرایی نیز همچون اشخاص حقیقی نیاز به برقراری ارتباط با یکدیگر و هم‌کوشی و هم‌افزایی برای نیل به اهداف مشترک دارند.

تعامل فرانقشی و برون‌سازمانی پلیس، به‌عنوان یکی از مهمترین نهادهای دولتی که عهده‌دار وظیفه سنتی دولت در برقراری و حفظ نظم و امنیت است، با سایر نهادهای دولتی و غیردولتی و به‌طور خاص با نهادهای مرتبط با کودکان و نوجوانان که در همین چارچوب قابل بررسی است؛ از تمایلات درونی و رفتارهای خودجوش و آگاهانه بین نهادها و نیروی آنان سرچشمه می‌گیرد. در مفهوم‌شناسی این رویکرد، سازمان‌ها و کارگزاران آنها و کنشگرانی بی‌میل و فاقد اختیار نسبت به قوانین نیستند، بلکه آنها ورای قوانین و بانگیزه خدمت سانی بیشتر به ارباب رجوع دست به تعامل زده و تبدیل به کنشگرانی فعال در جامعه می‌شوند. بسترهای مفهومی این رویکرد تعاملی را می‌توان در نظریات کارل ویک^۱، اندیشمند مدرن رشته مدیریت و به‌ویژه در نظریه «فعالیت‌های اجتماعی»^۲ وی یافت (کاظمی، ۱۳۸۸، ص ۳۸۸).

همچنین «رابرت پیل»^۳، نظریه پرداز مشهور در امور پلیس، مشارکت و همکاری بین پلیس و مردم را به‌عنوان یک اصل و برنامه سازنده در امر پیشگیری مطرح می‌کند و وی همچنین یکی از وظایف پلیس را پیشگیری از جرم و بی‌نظمی می‌داند و پلیس را به تلاش برای حفظ ارتباط دو طرفه بین خود و مردم تشویق می‌کند. از دیدگاه وی، پلیس زمانی می‌تواند به‌عنوان یک پلیس نوین ایفای نقش کند که در اجرای نقش خود در بین مردم اعتمادسازی کرده و از مشارکت آنها در حل مسائل بهره کافی ببرد. این را می‌توان در نظرات «میس و اورتمایر»^۴ دید که توجه به مشارکت اجتماعی و اعتماد

1 Karle. Weick

2 Social Practice

3 Robert pill

4 MsWartmayer

مردم را به عنوان عناصر اصلی و اساسی موفقیت پلیس دانسته و حتی تضمین کننده آن می‌داند. از نگاه «گسن»^۱ چنانچه پلیس در کنار وظایف حرفه‌ای و تخصصی خود به رویکرد نوین و مقابله با جرم روی آورده و آن را جزء برنامه‌های نوین خویش منظور کند و در واقع در وظایف و روش‌های خود تحول به وجود آورد و بخشی از سیستم اداری خود را متوجه روش‌های اجتماعی و جامعه‌گرایانه کرده و قائل به تعامل و همکاری مشارکت‌جویانه جامعه برای پیشگیری از جرم شود، به نظر می‌رسد نه تنها جامعه شاهد تحول نوین در عرصه کارکردهای پلیس می‌شود بلکه پلیس خود یکی از اجزای موثر پیشگیری از جرم با تکنیک تعامل و آموزش به‌ویژه در مدارس شده و نقش قابل ملاحظه‌ای را در روند جامعه‌پذیری نوجوانان به منظور پیشگیری از وقوع جرائم ایفا خواهد کرد (سجادی، ۱۳۸۹، ص ۱۰۰).

موازن داخلی و بین‌المللی در این ارتباط، مبانی قانونی لازم برای تعامل و همکاری بین پلیس و سایر نهادها را ایجاد کرده‌اند. مثلاً در رهنمودهای سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از بزهکاری نوجوانان (رهنمودهای ریاض)، در بخش «ج» بند ۹ به دولت‌ها توصیه می‌شود که در طرح‌های جامع پیشگیری «همکاری نزدیک بین بخشی در سطح ملی، ایالتی، استانی و محلی با مشارکت شهروندان» را مدنظر قرار دهند و همچنین در قواعد توکیو در دو بند ۱-۱۷ و ۱-۲۲ بر تعامل و همکاری تاکید شده است و یا در بند ۱۵ تا ۱۸ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی نیز به تعامل و همکاری این نیرو با سایر نهادها می‌پردازد. در واقع می‌توان گفت مراد از تعامل و مشارکت بین نهادها و سازمان‌ها از دید قوانین، هدفی جز رسیدن به پیشگیری از وقوع جرائم نباشد. به عنوان مثال فعالیت‌های روزافزون اتحادیه بین‌المللی حمایت از اطفال، و کمیسیون مخصوص اطفال مجرم و ناسازگار و نیز تشکیل انجمن‌ها و موسسه‌هایی نظیر انجمن بین‌المللی حقوق

جزا، کمیسیون بین‌المللی علوم جزایی و امور زندان‌ها، انجمن بین‌المللی جرم‌شناسی، موسسه بین‌المللی دفاع اجتماعی (که در سال ۱۹۴۷ در ژنو تشکیل شده است) همگی نمونه‌های زنده و گام‌های بلندی است که برای مبارزه با جرم و پیشگیری از وقوع جرائم به خصوص جرایم اطفال و نوجوانان برداشته شده است (صلاحی و جاوید، به نقل از موسوی، ۱۳۹۰). بنابراین پلیس باید با برنامه‌ها و آموزش‌های لازم، مردم را به همکاری و مشارکت بطلبد و مردم نیز به‌منظور کاهش جرم و پیشگیری از جرائم و حتی سلامتی کودکان و نوجوانان خود در جامعه، به این امر تن بدهند و همکاری و همراهی خود را ثابت کنند. نتیجه این اقدام می‌تواند ایجاد تغییر در احساس، تفکر و عمل کنشگران اجتماعی به سوی پلیس و افزایش میزان تعهد اجتماعی افراد جامعه به پلیس از یک طرف و از سوی دیگر هدف اصلی این همکاری و مشارکت که پیشگیری از وقوع جرائم، ارتقای احساس امنیت، ایجاد جامعه‌ای امن، حفظ کودکان و نوجوانان از خطرات و مجرم شدن آنها در آینده جامعه است، کند. کودکان و نوجوانان واقعا نیازمند همکاری و مشارکت فعال افراد جامعه و همه سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی مسئول در این زمینه هستند زیرا هر میزان در این زمینه سرمایه‌گذاری و هزینه صورت پذیرد، نتیجه مثبت و ثمر آن‌را در آینده جامعه به‌وضوح خواهیم دید. زیرا کودکان و نوجوانان، آینده‌سازان و به‌طور قطع تاثیرگذاران جدی جوامع هستند.

چارچوب نظری پژوهش: به‌طور کلی در این پژوهش دیدگاه‌های ریمون گسن، کارل ویک، میس و اولتمایر، رابرت پیل، در زمینه مباحث مهمی چون تعامل اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و تقویت حس اعتماد و اطمینان بین پلیس و سایر نهادها، در باب پیشگیری از ارتکاب جرم توسط کودکان و نوجوانان بیش از همه استفاده شد.

فرضیه پژوهش: مشارکت و تعامل پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها در پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان موثر است.

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا، پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کارشناسان پلیس پیشگیری نیروی انتظامی (۷۶۹ نفر)، اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین (۵۷ نفر)؛ اساتید آموزش و پرورش (۲۰ نفر)؛ مدیران، معلمان و مربیان مدارس (۱۵۸ نفر)؛ کارشناسان، مدیران و قضات ویژه کودکان (۳۲ نفر) و اولیاء دانش آموزان (۱۱۰ نفر) که جمعاً تعداد آنها ۱۱۴۶ نفر است و با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۴۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه، به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، انتخاب و با کمک نرم‌افزار «اس.پی.اس.اس» داده‌ها مورد تحلیل قرار گرفتند.

جدول ۱: جامعه آماری و حجم نمونه گروه‌های کارشناس

نمونه	جامعه	شغل
۱۵۶	۷۶۹	پلیس
۴۴	۵۷	هیئت علمی دانشگاه پلیس
۱۶	۲۰	اساتید آموزش و پرورش
۸۷	۱۵۸	مدیران، معلمان و مربیان مدارس
۲۷	۳۲	کارشناسان، مدیران و قضات ویژه کودکان
۷۰	۱۱۰	اولیاء دانش آموزان
۴۰۰	۱۱۴۶	جمع

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی: جدول ۲ نشان می‌دهد از لحاظ تحصیلات، بیشترین عضو نمونه دارای مدرک کارشناسی ارشد با ۳۸ درصد، کارشناسی با ۳۳ درصد در رده بعدی و کمترین عضو را دیپلم با تنها حدود ۲ درصد به خود اختصاص داده است.

جدول ۲: توزیع نمونه بر اساس تحصیلات

مدرک	فراوانی	درصد
دیپلم	۹	۲,۳
کاردانی	۳۴	۸,۵
کارشناسی	۱۳۲	۳۳
کارشناسی ارشد	۱۵۲	۳۸
دکتری	۷۳	۱۸,۲
جمع	۴۰۰	۱۰۰

جدول ۳: توزیع نمونه بر اساس محل خدمت

محل	فراوانی	درصد
نیروی انتظامی	۲۰۰	۵۰
آموزش و پرورش	۱۰۳	۲۵,۸
قوه قضائیه	۲۷	۶,۷
اولیا دانش آموزان	۷۰	۱۷,۵
جمع	۴۰۰	۱۰۰

جدول ۳ نشان می‌دهد که محل خدمت نیمی از نمونه نیروی انتظامی است. حدود ۲۶ درصد در آموزش و پرورش هستند و اولیای دانش آموزان و قوه قضائیه در رده‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۴: توزیع سن

سال	فراوانی	درصد
۲۰ تا ۲۵	۲۹	۷,۳
۲۶ تا ۳۰	۲۴	۶
۳۱ تا ۳۵	۲۸	۷
۳۶ تا ۴۰	۱۱۶	۲۹
۴۱ تا ۴۵	۱۱۹	۲۹,۸
بیش از ۴۵	۸۴	۲۱
جمع	۴۰۰	۱۰۰

جدول ۴ حاکی از آن است که حدود ۵۹ درصد از نمونه دارای ۳۶ تا ۴۵ ساله هستند. حدود ۲۱ درصد بیش از ۴۵ سال دارند و مابقی نیز در سایر رده‌های سنی قرار دارند.

جدول ۵: توزیع شغل

درصد	فراوانی	شغل
۳۹	۱۵۶	نیروی انتظامی
۱۱	۴۴	هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی
۴	۱۶	اساتید آموزش و پرورش
۲۱/۸	۸۷	مدیران، معلمان و مربیان مدارس
۶/۸	۲۷	کارشناسان، مدیران و قضات ویژه کودکان
۱۷/۵	۷۰	اولیا دانش‌آموزان
۱۰۰	۴۰۰	جمع

جدول ۵ حاکی از آن است که حدود ۳۹ درصد از نمونه پلیس بوده و ۲۲ درصد نیز مدیران، معلمان و مربیان مدارس هستند. اولیا با ۱۷/۵ درصد در رده بعدی قرار دارند.

جدول ۶: توزیع مشارکت

درصد	فراوانی	تعداد پرونده
۲۲/۸	۹۱	بدون پرونده
۳۸/۵	۱۵۴	۱ تا ۱۰
۱۷/۳	۶۹	۱۱ تا ۲۰
۷/۵	۳۰	۲۱ تا ۳۰
۴/۵	۱۸	۳۱ تا ۴۰
۴	۱۶	۴۱ تا ۵۰
۳/۸	۱۵	۵۱ تا ۱۰۰
۱/۸	۷	بیش از ۱۰۰
۱۰۰	۴۰۰	جمع

جدول ۷ حاکی از آن است که حدود ۷۷/۲ درصد با جرائم کودکان و نوجوانان ارتباط داشته‌اند از این مقدار حدود ۳۸/۵ درصد نمونه بین ۱ تا ۱۰ مورد پرونده داشته‌اند و حدود ۱۷ درصد نیز بین ۱۱ تا ۲۰ پرونده برای رسیدگی داشته‌اند. تحلیل توصیفی سوالات پرسشنامه: در این بخش به بررسی پاسخ‌های داده شده توسط نمونه مورد مطالعه به هریک از گویه‌های پرسشنامه پرداخته شده است. بدین منظور از فراوانی درصدی پاسخ‌ها استفاده شد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۸: فراوانی درصدی پاسخ اعضای نمونه در مورد تعامل پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها

ردیف	گویه	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد	
		موجود	مطلوب	موجود	مطلوب	موجود	مطلوب	موجود	مطلوب	موجود	مطلوب
۱	تعامل و همکاری با سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در زمینه حقوق کودک	۳۷/۵	۰/۸	۳۷/۳	۲/۸	٪۲۲	٪۱۱	۳/۳	٪۴۱	۰/۰	۴۴/۵
۲	تعامل و همکاری پلیس، مدیران مدارس و والدین با برگزاری نشست‌های تخصصی و جلسات	۱۸/۳	۲/۳	٪۴۱	۴/۳	۳۴/۳	٪۱۰	۴/۵	۲۶/۳	٪۲	۵۷/۳
۳	تعامل و همکاری پلیس با سازمان‌ها و نهادهای فعال در خصوص کودکان و نوجوانان به‌منظور تهیه دستورالعمل و شیوه‌نامه‌های اجرایی و رفتاری مشترک	۲۹/۵	٪۳	۴۰/۸	۳/۸	۲۳/۳	۱۲/۳	۴/۳	۳۳/۸	۲/۳	۴۷/۳
۴	تعامل و همکاری پلیس با رسانه‌ها در تولید برنامه‌های تبلیغی مشترک	۲۵/۵	۲/۸	٪۳۶	۲/۸	۲۱/۵	۱۰/۸	۱۶/۳	۲۵/۵	٪۸	۵۸/۳
۵	تعامل و همکاری پلیس با آموزش و پرورش در خصوص طراحی دروس پیشگیرانه در کتب درسی	٪۴۰	٪۳	۳۰/۸	۱/۳	۲۱/۸	۱۲/۳	۵/۳	۲۶/۵	۲/۳	٪۵۷
۶	همکاری و تعامل پلیس با اولیای مدارس در زمینه برقراری و حفظ نظم در محیط درونی و بیرونی	۳۸/۳	۱/۳	٪۲۹	٪۴	٪۲۱	۳/۸	۱۰/۸	۳۳/۵	٪۱	٪۵۳

										مدارس و شناسایی و اصلاح تربیت دانش آموزان نابهنجار و...	
۵۲/۸	%۱	۳۴/۳	۹/۳	۱۰/۳	%۲۱	۱/۵	۳۶/۸	۱/۳	%۳۲	همکاری و تعامل پلیس و دستگاه قضایی در زمینه جلب همکاری سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با کودکان برای ایجاد هماهنگی در پیشگیری و کنترل جرائم و ناهنجاری کودکان و نوجوانان	۷
۶۲/۸	%۱	۲۵/۸	۱۰/۵	۵/۸	%۱۹	۵/۸	۳۲/۸	۰/۰	۳۶/۸	همکاری و تعامل پلیس و دستگاه قضایی در زمینه پیشگیری و مبارزه با جرائم سازمان یافته علیه اطفال و نوجوانان (نظیر فعالیت‌های سازمان یافته برای ترویج فساد اخلاقی بین اطفال و نوجوانان و استفاده ابزاری از آنها در ارتکاب جرائم)	۸
۶۰/۸	%۱	۲۵/۳	۷/۵	۱۰/۳	۲۴/۳	۲/۳	۴۱/۳	۱/۵	%۲۶	همکاری و تعامل پلیس با سازمان‌های بهزیستی، مددکاری اجتماعی و... در زمینه پیشگیری از انحرافات و ارتکاب جرائم توسط کودکان و نوجوانان در معرض خطر (نظیر کودکان و نوجوانان بی سرپرست یا بدسرپرست، دارای والدین معتاد یا منحرف، کودکان خیابانی و در معرض اعتیاد یا معتاد و...)	۹

مشاهدات جدول ۸ حاکی از آن است که بین درصدهای به‌دست آمده برای وضع موجود و مطلوب تفاوت فاحشی وجود دارد. در واقع درصد پاسخ‌ها به گزینه‌های خیلی کم و کم در وضعیت موجود بسیار بیشتر از درصد پاسخ‌ها در حالت مطلوب است. به عبارت دیگر اعضای نمونه اعتقاد به این دارند که پلیس در حال حاضر در تمامی ۱۰ زمینه بالا مشارکت خیلی کم یا کمی با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها دارد. برعکس، درصد پاسخ به گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد در تمامی زمینه‌های بالا، در وضعیت موجود بسیار کمتر از درصد پاسخ‌ها در حالت مطلوب دارد. به عبارت دیگر، اعضای نمونه اعتقاد به این دارند که پلیس در وضعیت مطلوب باید تعامل زیاد یا خیلی زیادی با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها داشته باشد. در این میان بیشترین درصد گزینه خیلی زیاد اختصاص به «همکاری و تعامل پلیس و دستگاه قضایی در زمینه پیشگیری و مبارزه با جرائم سازمان‌یافته علیه اطفال و نوجوانان (نظیر فعالیت‌های سازمان‌یافته برای ترویج فساد اخلاقی بین اطفال و نوجوانان و استفاده ابزاری از آنها در ارتکاب جرائم)» دارد که نشان می‌دهد این همکاری اهمیت ویژه‌ای از نگاه نمونه مورد مطالعه دارد.

جدول ۹: مقایسه میانگین نظرات

ردیف	شاخص	نیروی انتظامی	هیئت علمی دانشگاه	اساتید آموزش و پرورش	مدیران، معلمان و مربیان مدارس	کارشناسان، مدیران و قضات ویژه کودکان	اولیا دانش آموزان
۱	تعامل و همکاری با سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در زمینه حقوق کودک	۱/۹۴	۱/۸۹	۱/۸۱	۱/۹۷	۲/۳۰	۱/۶۷
۲	تعامل و همکاری پلیس، مدیران مدارس و والدین با برگزاری نشست‌های تخصصی و جلسات	۲/۳۱	۲/۲۵	۲/۱۳	۲/۳۷	۲/۷۰	۲/۱۶
۳	تعامل و همکاری پلیس با سازمان‌ها و نهادهای فعال در خصوص کودکان و نوجوانان به منظور تهیه دستورالعمل و شیوه‌نامه‌های اجرایی و رفتاری مشترک	۲/۱۰	۱/۹۳	۲/۱۳	۲/۱۵	۲/۲۲	۲/۰۴
۴	تعامل و همکاری پلیس با رسانه‌ها در ایجاد برنامه‌های تبلیغی مشترک	۲/۳۲	۲/۳۰	۲/۶۳	۲/۲۵	۲/۷۴	۲/۱۱
۵	تعامل و همکاری پلیس با آموزش و پرورش در خصوص طراحی دروس پیشگیرانه در کتب درسی	۲/۰۳	۱/۷۷	۲/۲۵	۲/۰۶	۲/۰۷	۱/۸۷
۶	همکاری و تعامل پلیس با اولیای مدارس در زمینه برقراری و حفظ نظم در محیط درونی و بیرونی مدارس و شناسایی و اصلاح تربیت دانش آموزان نابهنجار و...	۲/۲۳	۱/۶۶	۲/۱۹	۲/۱۱	۲/۳۰	۱/۸۱

۲/۰۴	۲/۳۰	۲/۰۸	۲/۱۳	۲/۰۲	۲/۱۳	همکاری و تعامل پلیس و دستگاه قضایی برای جلب همکاری سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با کودکان برای ایجاد هماهنگی در پیشگیری و کنترل جرائم و ناهنجاری کودکان و نوجوانان	۷
۲/۰۷	۱/۹۶	۲/۲۱	۲/۱۹	۱/۷۳	۲/۰۸	همکاری و تعامل پلیس و دستگاه قضایی برای پیشگیری و مبارزه با جرائم سازمان‌یافته علیه اطفال و نوجوانان (نظیر فعالیت‌های سازمان‌یافته برای ترویج فساد اخلاقی بین اطفال و نوجوانان و استفاده ابزاری از آنها در ارتکاب جرائم)	۸
۲/۲۰	۲/۲۶	۲/۲۸	۲/۲۵	۲/۰۵	۲/۰۹	همکاری و تعامل پلیس با سازمان‌های بهزیستی، مددکاری اجتماعی ...، برای پیشگیری از انحرافات و ارتکاب جرائم توسط کودکان و نوجوانان در معرض خطر (نظیر کودکان و نوجوانان بی سرپرست یا بدسرپرست، دارای والدین معتاد یا منحرف، کودکان خیابانی و در معرض اعتیاد یا معتاد و...)	۹

یافته‌های استنباطی

فرضیه: مشارکت و تعامل پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها در پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان موثر است.

نتیجه آزمون تی تک نمونه‌ای برای فرضیه یادشده عبارت است از:

فرضیه صفر: مشارکت و تعامل پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها در پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان موثر نیست.

فرضیه مقابل: مشارکت و تعامل پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها در پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان موثر است.

جدول ۱۰: آزمون تی تک نمونه‌ای در مورد تأثیر مشارکت پلیس با نهادها در پیشگیری از جرم کودکان

فاصله اطمینان		سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار آماره تی	میانگین		
حد بالا	حد پایین					موجود	مطلوب
-۰/۸۳۲	-۰/۹۷۲	۰	۳۹۹	-۲۵/۳۲۴	۲/۰۹۸	مشارکت با نهادها	
۱/۴۰۲	۱/۲۵۵	۰	۳۹۹	۳۵/۴۷۰	۴/۳۲۹		

در جدول ۱۰، مقدار تی محاسبه شده در وضعیت موجود $۲۵/۳۲۴-$ با سطح معناداری صفر و در وضعیت مطلوب $۳۵/۴۷۰$ با سطح معناداری صفر است. با توجه به کوچک‌تر بودن سطح معناداری وضع موجود از خطای $۰/۰۵$ و منفی بودن حدود اطمینان، میزان تأثیر معنادار نبوده و کمتر از متوسط است که به معنی قبول فرضیه صفر است. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵ درصد، میزان مشارکت فعلی پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها تأثیر معناداری بر پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان ندارد؛ درحالی که در وضع مطلوب با توجه به کوچک‌تر بودن سطح معناداری از خطای $۰/۰۵$ و مثبت بودن حدود اطمینان، میزان تأثیر معنادار است که به معنی قبول فرضیه مقابل است. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۵ درصد، مشارکت و تعامل پلیس با نهادهای

دولتی، مدارس و خانواده‌ها در پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان موثر است و فرضیه فرعی نخست پذیرفته می‌شود.

به‌منظور تعیین اهمیت و رتبه‌بندی شاخص‌های مشارکت و تعامل پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها، از آزمون رتبه‌ای فریدمن بهره‌برداری شد و نتایج در جدول ۱۱ ارائه شده است.

جدول ۱۱: آزمون فریدمن در مورد رتبه‌بندی مشارکت پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و...

رتبه	میانه رتبه‌ای	عامل	سطح معناداری	آماره مربع کا
۱۰	۴/۹۴	تعامل و همکاری با سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در زمینه حقوق کودک و برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی		
۱	۶/۳۲	تعامل و همکاری پلیس، مدیران مدارس و والدین با برگزاری نشست‌های تخصصی و جلسات توجیهی		
۶	۵/۴۳	تعامل و همکاری پلیس با سازمان‌ها و نهادهای فعال درخصوص کودکان و نوجوانان به‌منظور تهیه دستورالعمل و شیوه‌نامه‌های اجرایی و رفتاری مشترک	۰,۰۰	۱۱۹,۶۶۷
۲	۶/۱۷	تعامل و همکاری پلیس با رسانه‌ها در ایجاد برنامه‌های تبلیغی مشترک با هدف پیشگیری از جرائم خشن اطفال و نوجوانان		
۸	۵/۲۰	تعامل و همکاری پلیس با آموزش و پرورش درخصوص طراحی دروس پیشگیرانه در کتب درسی دانش‌آموزان		

۵	۵/۴۶	همکاری و تعامل پلیس با اولیای مدارس در زمینه برقراری و حفظ نظم در محیط درونی و بیرونی مدارس و شناسایی و اصلاح تربیت دانش‌آموزان نابهنجار یا بزهکار و...
۴	۵/۴۷	همکاری و تعامل پلیس و دستگاه قضایی برای جلب همکاری سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با کودکان برای ایجاد هماهنگی در پیشگیری و کنترل بزهکاری و ناهنجاری کودکان و نوجوانان
۷	۵/۳۲	همکاری و تعامل پلیس و دستگاه قضایی برای پیشگیری و مبارزه با جرائم سازمان‌یافته علیه اطفال و نوجوانان (نظیر فعالیت‌های سازمان‌یافته برای ترویج فساد اخلاقی بین اطفال و نوجوانان و استفاده ابزاری از آنها در ارتکاب جرائم خشن)
۳	۵/۷۰	همکاری و تعامل پلیس با سازمان‌های بهزیستی، مددکاری اجتماعی و... در زمینه پیشگیری از انحرافات و ارتکاب جرائم خشن توسط کودکان و نوجوانان در معرض خطر (نظیر کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست یا بدسرپرست، دارای والدین معتاد یا منحرف، کودکان خیابانی و در معرض اعتیاد یا معتاد و...)

بر اساس جدول ۱۱، سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ هستند که به معنی وجود تفاوت در رتبه‌ها است. از طرفی براساس میانگین رتبه‌ای محاسبه شده، از نظر اعضای جامعه آماری، تعامل و همکاری پلیس، مدیران مدارس و والدین با برگزاری نشست‌های

تخصصی و جلسات توجیهی بیشترین اهمیت و تعامل و همکاری با سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در زمینه حقوق کودک و برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی کمترین اهمیت را در پیشگیری از وقوع جرم توسط کودکان و نوجوانان دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در بررسی وظایف پلیس در پیشگیری از وقوع جرائم اطفال و نوجوانان، این نتیجه حاصل خواهد شد که پلیس برای مواجهه با این دسته از افراد نیازمند تغییر رویکرد و عملکرد خود و همچنین پیش‌بینی اقدامات نوین در پیشگیری از جرم کودکان و نوجوانان است. به همین منظور پلیس برای پیشگیری از وقوع جرائم توسط نوجوانان، نمی‌تواند فقط به پیشگیری کیفری اکتفا کند و باید توجه ویژه‌ای به بحث پیشگیری غیرکیفری نیز داشته و اقدامات نوینی از طریق تعامل و مشارکت با نهادها و سازمان‌ها اجرا کند. در تحلیل شاخص‌های فرضیه و نتایج حاصله از آزمون‌های آماری، که با هدف بررسی میزان تاثیر مشارکت و تعامل بین پلیس با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها صورت پذیرفت؛ نظر اعضای جامعه آماری در دو بخش موجود و مطلوب توسط آزمون تی تک نمونه‌ای بررسی شد که نتایج حاصله نشان داد میزان مشارکت پلیس با نهادهای دولتی، مدارس، خانواده‌ها، در وضع موجود تاثیر معناداری بر پیشگیری ندارد. این بدان معناست که بحث مشارکت و تعامل بین پلیس و سایر نهادها از وضعیت ضعیفی در سطح جامعه برخوردار است، درحالی که نتایج حاصله در وضع مطلوب تاثیر معناداری بر پیشگیری دارد و این حقیقت را آشکار می‌کند که مقوله مشارکت و تعامل بین پلیس و نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است که در نتیجه همین امر سبب تایید فرضیه شد. می‌توان این گونه نتیجه گرفت که این فرضیه در پیشگیری از وقوع جرم توسط کودکان و نوجوانان تاثیر بسیار زیادی دارد. بنابراین به همین دلیل می‌توان گفت تعامل و مشارکت، از اهمیت بالایی

برخوردار است و این فرضیه رابطه معقول و منطقی نیز با آنچه که مطالعه شده است وجود دارد و موید تاثیر مثبت آن در پیشگیری از وقوع جرائم توسط کودکان و نوجوانان است. تعامل و مشارکت پلیس با نهاد مدرسه و خانواده، نه تنها به بهبود ارائه خدمات خود به جامعه می‌شود؛ بلکه می‌تواند از حمایت‌های مختلف مادی و معنوی جامعه در برقراری نظم عمومی و پیشگیری از وقوع جرائم توسط کودکان و نوجوانان بهره‌مند شود. همچنین با مردم بودن و جلب اعتماد عمومی نسبت به سازمان پلیس، موجب همکاری و مشارکت عمومی با سازمان پلیس در این زمینه می‌شود و از سوی دیگر جامعه نیز در تعامل با سازمان پلیس، دیدگاه‌های مختلف خود را درخصوص نیازهای واقعی حوزه پیشگیری منعکس کرده و این سازمان را در تحقق اهداف خدمتگزاریش یاری می‌رساند. در واقع افزایش کارآیی نیروی انتظامی به‌عنوان یک سازمان خدماتی رسمی، به تقویت و گسترده‌گی ارتباطات متقابل با مردم و افزایش مشارکت مردم در همکاری و تعامل با پلیس بستگی دارد. بنابراین لازم است پلیس در برنامه‌های خود علاوه بر توجه به عوامل اجتماعی، روانی که بر میزان مشارکت مردم با نیروی انتظامی تاثیر می‌گذارند، از کلیه امکانات و منابع موجود در سطح جامعه جهت افزایش سطح دانش اجتماعی مردم و آگاهی آنان از قوانین و مقررات اجتماعی و نظایر آن به منظور تسهیل در مشارکت و همکاری متقابل بین مردم و نیروی انتظامی استفاده کند.

پیشنهادها

- تعامل و همکاری پلیس، مدیران مدارس و والدین با برگزاری نشست‌های تخصصی و جلسات توجیهی به منظور آموزش فنون و مهارت‌های زندگی به کودکان، هم به صورت فردی و هم به طور گروهی در زمینه آسیب‌ها و تهدیدهای احتمالی مسیر زندگی کودکان و نوجوانان و آموزش شیوه‌های پیشگیری؛

- تعامل و همکاری پلیس با رسانه‌ها در ایجاد برنامه‌های تبلیغی مشترک با هدف پیشگیری از جرائم اطفال و نوجوانان
- ایجاد زمینه و ارتقاء اعتماد به نفس و خودباوری در بین کودکان و نوجوانان از طریق آموزش‌های (راهنمایی و رانندگی، همیاران پلیس، نحوه رفتار در جامعه و...) و تشکیل جلسات مشاوره‌ای برای کودکان و نوجوانان و بازدید کودکان و نوجوانان (دانش‌آموزان) از اماکن انتظامی پلیس.
- همکاری و تعامل پلیس با مدارس و نظام آموزش و پرورش به منظور جلوگیری از فرار کودکان از مدارس و یا اخراج آنها از مدارس؛

منابع

- سجادی، سیدعلی. (۱۳۸۹). بررسی عملکرد پلیس در پیشگیری از جرائم کودکان و نوجوانان شهر مشهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران. دانشگاه علوم انتظامی امین.
- شامبیاتی، هوشنگ. (۱۳۹۵). بزهکاری اطفال و نوجوانان. چاپ اول. تهران: مجد.
- عباسی، مجتبی. (۱۳۹۴). بزهکاری اطفال. چاپ اول. انتشارات مجد.
- کاظمی، سیدعلی. (۱۳۸۸). ضرورت اتخاذ رویکرد تعاملی در نظام عدالت برای اطفال و نوجوانان با تاکید بر تعامل بین نیروی انتظامی و قوه قضائیه. مجموعه مقاله‌های برگزیده همایش علمی کاربردی پلیس و نظام عدالت برای کودکان و نوجوانان. تهران: نشر حدیث کوثر.
- کشفی، سیدسعید. (۱۳۹۰). تعامل برانزنده با مدیران مدارس راهنمایی شهر تهران و تدوین راهبرد پیشگیری از بزهکاری و بزه‌دیدگی دانش‌آموزان. رساله دکتری مدیریت آموزشی. تهران. دانشگاه تربیت معلم.
- موذن‌زادگان، حسنعلی. (۱۳۸۳). کودکان و نوجوانان معارض با قانون و واکنش‌های اجتماعی؛ علوم جنایی (مجموعه مقالات در تجلیل از استاد دکتر محمد آشوری). چاپ اول. تهران: انتشارات سمت.

- موسوی، عافیه السادات. (۱۳۹۰). بزهکاری اطفال و نوجوانان. چاپ اول. تهران: مجد.
- نیازخانی، مرتضی (۱۳۹۰)، طراحی و اعتبار یابی الگوی تربیت پلیس کودکان و نوجوانان جمهوری اسلامی ایران، رساله دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه خوارزمی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی